

Adaptation of the Intended, Implemented and Experienced Physical Education Curriculum, in the Fifth Grade of Elementary School in Birjand

Mohammad Bagher Bagheri Majd^{1*}, Mohsen Ayati², Mohammad Akbari Borang³

1. M.Sc. in Curriculum Planning, University of Birjand, Birjand, Iran

2. Associate Professor, Department of Education, Faculty of Education and Psychology, University of Birjand, Birjand, Iran

3. Associate Professor, Department of Education, Faculty of Education and Psychology, University of Birjand, Birjand, Iran

(Received: January 19, 2021; Accepted: April 25, 2021)

Abstract

The purpose of the current research is to survey adaptation of the Intended, implemented and Experienced physical education curriculum in the fifth grade of primary school in Birjand. The research is practical and has been carried out in a descriptive-survey method. The statistical population of the research was the fifth-grade students of public schools in Birjand, whose number was 3690 which was determined based on Morgan's table with a sample size of 300 people and the target sample was selected by cluster random method. To collect data, 2 researcher-made questionnaires of the implemented curriculum and the Experienced curriculum of fifth grade physical education were used. Checking and verifying the validity and reliability of the questionnaires was done through content validity, factor analysis and Cronbach's alpha. Data analysis was done using one-sample t-test in SPSS software. The results indicated that there is no necessary compliance between the implemented curriculum and the intended curriculum, and the experienced curriculum with the intended curriculum.

Keywords: Experienced curriculum, Implemented curriculum, Intended curriculum, Physical education curriculum.

---

* Corresponding Author, Email: m.bagheri27@yahoo.com

انطباق برنامه درسی تربیت بدنی قصدشده، اجراشده و کسبشده در

پایه پنجم ابتدایی بیرجند

محمدباقر باقری مجد^{۱*}، محسن آیتی^۲، محمد اکبری بورنگ^۳

۱. کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

۲. دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

۳. دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۰/۳۰؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۲/۰۵)

چکیده

هدف پژوهش حاضر، انطباق برنامه درسی تربیت بدنی قصدشده، اجراشده و کسبشده در پایه پنجم ابتدایی بیرجند است. پژوهش کاربردی بوده و به روش توصیفی - پیمایشی انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی مدارس دولتی بیرجند بودند که تعداد آنان ۳۶۹۰ نفر بود. که براساس جدول مورگان با حجم نمونه ۳۰۰ نفر تعیین شد و نمونه مورد نظر به روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها، از ۲ پرسشنامه محقق‌ساخته برنامه درسی اجراشده و برنامه درسی کسبشده تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی استفاده شد. بررسی و تأیید روایی و پایایی پرسشنامه‌ها از طریق روایی محتوایی و تحلیل عاملی و آلفای کرونباخ انجام گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه در نرم‌افزار اس پی اس انجام گرفت. نتایج مشخص کرد که میان برنامه درسی اجراشده با برنامه درسی قصدشده، و برنامه درسی کسبشده با برنامه درسی قصدشده انطباق لازم وجود ندارد.

واژگان کلیدی: برنامه درسی اجراشده، برنامه درسی تربیت بدنی، برنامه درسی قصدشده، برنامه درسی کسبشده.

مقدمه

یکی از اهداف نظام آموزشی، سلامت جسمانی دانش‌آموزان است که از طریق تربیت بدنی انجام می‌گیرد و هدفش بهبود اجرا و رشد انسان از طریق فعالیت‌های جسمانی است (فراهانی، ۱۳۸۸، ص ۲؛ لی^۱ و همکاران، ۲۰۰۷، ص ۴۳۶). آموزش تربیت بدنی چنان اهمیتی دارد که در ماده یک و دو منشور یونسکو (۱۹۷۸) بدان اشاره شد (مارشال، هاردمن^۲، ۲۰۰۰؛ یونسکو^۳، ۱۹۷۸، ص ۲).

نظام آموزشی در تربیت جسمانی از طریق برنامه درسی تربیت بدنی نقش ایفا می‌کند. برنامه درسی عبارت است از تمام یادگیری که توسط مدرسه برنامه‌ریزی شده و هدایت می‌شود، چه در گروه‌ها و چه به صورت فردی، در داخل و یا خارج از مدرسه (سوئ^۴، ۲۰۱۲، ص ۱۵۳؛ چانگ^۵، ۲۰۱۴، ص ۲۰). به عبارتی، برنامه درسی، ترجمان هدف‌های آموزشی و تربیتی نظام آموزشی و مهمترین ابزار تحقق این هدف‌هاست (مهرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۱۶).

برنامه‌های درسی سطوح و ابعاد مختلفی دارند که بسته به درک صاحب‌نظران، به طور متفاوت نام‌گذاری شده‌اند (فیتون و استیرز^۶، ۲۰۱۷، ص ۷۲۳). با بررسی نظرات صاحب‌نظران و نقطه اشتراک میان آن‌ها می‌توان به سه سطح کلی از برنامه درسی دست یافت که عبارت‌اند از: الف) برنامه درسی قصدشده؛ ب) برنامه درسی اجراشده؛ ج) برنامه درسی کسب‌شده.

محتوای درسی که در اسناد رسمی مانند دوره‌های تحصیلی، طرح‌های برنامه و برنامه‌های درسی شرح داده می‌شود، برنامه درسی قصدشده نام دارد (وودز و هارز^۷، ۲۰۱۳، ص ۱۹؛ لیسک^۸، ۲۰۰۹، ص ۲۰۷). در واقع، برنامه درسی قصدشده سندی است که توسط نظام آموزشی ملی یا محلی یا حتی

-
1. Lee
  2. Marshall & Hardman
  3. UNESCO
  4. Su
  5. Chang
  6. Phaeton & Stears
  7. Woods & Hauser
  8. Leask

منطقه آموزشی، مدرسه یا معلم تولید می‌شود و آنچه را باید تدریس شود، تصریح می‌کند (فتحی و اجارگاه، ۱۳۹۵، ص ۵۸).

برنامه درسی اجراشده؛ آنچه در کلاس درس توسط معلم برای دستیابی دانش‌آموزان به اهداف تعیین‌شده انجام می‌گیرد (بران، ۲۰۰۷؛ مارزانو، ۲۰۰۳؛ فیتون و استیرز، ۲۰۱۷). در واقع، برنامه درسی اجراشده آن نوع برنامه درسی است که عملاً بین معلمان و دانش‌آموزان در دنیای واقعی اتفاق می‌افتد و اساساً از آنچه در اسناد صریح بیان شده، متفاوت است (فتحی و اجارگاه، ۱۳۹۵، ص ۶۱). نتیجه برنامه درسی اجراشده در برنامه درسی کسب‌شده آشکار می‌شود و به نتیجه آموزش و تدریس و به توانایی‌ها، دستاوردهای تحصیلی، نگرش‌ها و عقاید به‌دست‌آمده، اشاره دارد به عبارت دیگر، آنچه توسط دانش‌آموزان دریافت و درک می‌شود (فتحی و اجارگاه، ۱۳۹۵؛ ایمین و سپنی، ۲۰۱۴؛ مارزانو، ۲۰۰۳؛ وودز و هارز، ۲۰۱۳؛ ون دن آکر، کویپر و هامیر، ۲۰۰۳). دستیابی به اهداف برنامه درسی قصدشده، نیازمند انطباق و هماهنگی میان سه برنامه درسی یادشده است، وجود فاصله و ناهماهنگی میان آن‌ها می‌تواند ضعف اساسی باشد. از آنجا که برنامه‌های درسی، نقش محوری در نظام آموزشی دارند، بررسی فاصله برنامه درسی قصدشده، اجراشده و کسب‌شده به‌منظور ارائه برنامه درسی متناسب و نظام آموزشی کارآمد، مهم و حیاتی است. یکی از مهم‌ترین برنامه‌های درسی موجود در مدارس ابتدایی، برنامه درسی تربیت بدنی است که با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی در ارتباط است (کاستلی^۵ و همکاران، ۲۰۰۷، ص ۲۴۰). در حوزه برنامه درسی تربیت بدنی مطالعات زیادی انجام گرفته است؛ اما پژوهش‌های انجام‌گرفته با موضوع برنامه درسی قصدشده، اجراشده و کسب‌شده، در درس تربیت بدنی اندک بوده و می‌توان این‌گونه بیان کرد که پژوهش‌های پیشین، در زمینه سایر دروس بوده است، یا مربوط به دوره ابتدایی نیست؛ اما می‌توان به‌طور ضمنی به تحقیقاتی اشاره کرد که در درون خود به عواملی اشاره کرده‌اند که مرتبط با موضوع این پژوهش است.

-
1. Brown
  2. Marzano
  3. Emine & Cepni
  4. Van den Akker, Kuiper & Hameyer
  5. Castelli

در ارتباط با چگونگی وضعیت کمی و کیفی اجرای درس تربیت بدنی در مدارس کشور پژوهش‌ها نشان می‌دهد اجرای درس تربیت بدنی در سطح مطلوبی قرار ندارد، همچنین، میان معلمان و دانش‌آموزان درباره وضعیت کیفی و کمی اجرای برنامه درسی تربیت بدنی دیدگاه مشترکی وجود ندارد (اصلا نخبانی، فتحی و اجارگاه و قلعه‌نوعی، ۱۳۸۱؛ حبیبی، ۱۳۸۸)؛ در پژوهشی با عنوان وضعیت برنامه درسی تربیت بدنی در مدارس استان مرکزی و همچنین در پژوهش برنامه درسی تربیت بدنی مدارس ایران از دیدگاه صاحب‌نظران مشخص شد که وضعیت از لحاظ اهداف، محتوای برنامه درسی، استراتژی‌های یادگیری، تدریس و روش‌های ارزیابی دانش، مهارت‌ها و نگرش‌ها، مطلوب نیست و به‌طور کامل انتظارات آموزش جسمانی را برآورده نمی‌کند (خسروی‌زاده، سنه و حقدادی، ۱۳۹۰؛ نظری^۱ و همکاران، ۲۰۱۷).

در زمینه تحقق اهداف در برنامه درسی تربیت بدنی برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد دانش‌آموزان توانسته‌اند به‌طور کلی به اهداف مهارتی تعیین شده دست یابند و دستیابی به اهداف آموزشی در حیطه دانش کمتر از حد متوسط، بیان شدند (صالحی‌عمران، جوادی‌پور و محمدی‌زاده، ۱۳۹۴؛ مقصودی سرتشنیزی، ۱۳۹۴). در ارتباط با اجرای برنامه درسی تربیت بدنی پژوهش‌هایی انجام گرفته که نشان‌دهنده عواملی سبب می‌شود تا اجرای برنامه درسی تربیت بدنی در مدارس به‌درستی انجام نگیرد، این عوامل عبارت‌اند از: نبود تجهیزات و فضای مناسب ورزشی، عدم پیگیری و نظارت قوی مسئولان تربیت بدنی، عدم استفاده از معلم متخصص، استفاده کردن از زنگ ورزش برای جبران دروس دیگر، کمبود بودجه، شرایط آب و هوایی و اقلیمی جهت اجرای درس تربیت بدنی (پيله‌ور مؤخر، علائی، پیمانی‌زاد، ۱۳۹۳؛ رضایی، رحیمی و سعادت، ۱۳۹۵؛ محمدی، صداقتی و ملک‌زاده، ۱۳۹۵).

همچنین، پژوهش‌هایی که در کشورهای دیگر در زمینه برنامه درسی تربیت بدنی انجام گرفت، نشان می‌دهد در مرحله اجرای برنامه درسی تربیت بدنی، با محدودیت زمان برای اجرای محتوا و کمبود بودجه، معلمان ناکافی و متخصص (مخصوصاً در مدارس ابتدایی)، کمبود امکانات و تجهیزات

و مواد آموزشی، فضای نامناسب، کم توجهی مدیریتی مدرسه به درس تربیت بدنی، تمرکز والدین بر موفقیت تحصیلی و در نتیجه کمبود تمرکز نسبت به دوره تربیت بدنی، ناتوانی والدین برای ایجاد انگیزه به کودکان خود در انجام ورزش، مواجهه است (مارشال و هاردمن، ۲۰۰۰؛ ژو، انیس و چن^۱، ۲۰۱۱؛ کول، ییلماز و یاسارتوک^۲، ۲۰۱۸؛ ازکارا^۳، ۲۰۱۸).

در ارتباط با نگرش دانش آموزان به برنامه درسی تربیت بدنی، پژوهشی نشان داد برنامه درسی تربیت بدنی موجب افزایش انگیزه دانش آموزان برای شرکت در فعالیت های خارج از مدرسه شد و دانش آموزان نسبت به کلاس های تربیت بدنی علاقه مند شدند (لیندا ریکارد و بانویل^۴، ۲۰۰۶). در واقع این پژوهش نشان از آن دارد که اهداف نگرشی تحقق یافته اند. در پژوهش دیگر یافته ها حاکی از آن است که دوسوم از مدارس در چهار منطقه جزیره هاوایی و بیشتر در سطح راهنمایی و دبیرستان، به دستورالعمل های آموزشی در درس تربیت بدنی وفادار بوده و آن را اجرا می کنند (چان، ایرن و دانلی^۵، ۲۰۰۵). در پژوهشی با عنوان ادراک معلمان از آموزش تربیت بدنی در مدارس ابتدایی نیوزلند، یافته ها حاکی از آن است که بین برنامه درسی تربیت بدنی قصد شده با برنامه درسی اجرا شده تناقض وجود دارد و معلمان دارای توانایی و تجربه محدود می باشند (گوردون^۶ و همکاران، ۲۰۱۶). در پژوهش تجزیه و تحلیل برنامه درسی تربیت بدنی در کانادا، یافته ها نشان داد بین اهداف تعیین شده در برنامه درسی قصد شده و محتوای آن تناقض وجود دارد (کیلبرن، لوروسو و فرانسیس^۷، ۲۰۱۶). در پژوهش بررسی همسویی برنامه درسی قصد شده و اجرا شده از طریق تفسیر آموزگاران، نتایج نشان از عدم تقارن بین برنامه درسی قصد شده و اجرا شده ناشی از ناسازگاری معلمان از برنامه درسی مورد نظر است و معلمان فاقد دانش و مهارت های علمی لازم بودند (فیتون و استیرز، ۲۰۱۷). در ارتباط با یافته های پژوهش های انجام گرفته می توان بیان کرد پژوهش های پیشین، همگی جنبه هایی از برنامه درسی تربیت بدنی را در پایه و مقطع های متفاوت مورد بررسی قرار دادند، ولی

1. Zhu, Ennis & Chen
2. Kul, Yilmaz & Yasartürk
3. Özkara
4. Linda Rikard & Banville
5. Chun, Eburne & Donnelly
6. Gordon
7. Kilborn, Lorusso & Francis

انطباق میان سطوح برنامه‌درسی در تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی بررسی نشده است. انتخاب پایه پنجم ابتدایی در این پژوهش به دلیل ویژگی‌هایی است که برنامه درسی تربیت بدنی در این پایه، داراست که عبارت‌اند از:

۱. آموزش سطح مقدماتی مهارت‌های مختلف ورزشی: که موضوع اصلی درس تربیت بدنی در این پایه است تا دانش‌آموزان را برای فراگیری مهارت‌های تخصصی ورزشی در پایه‌های بالاتر و شرکت در سطوح مختلف ورزشی آماده کند.
۲. شکل‌گیری عادات مناسب ورزشی: گرایش به ورزش در این سنین بالاست و بسیاری از آنان به خودی خود در فعالیتهای ورزشی شرکت می‌کنند؛ بنابراین، این رده سنی مناسب‌ترین زمان برای شکل‌گیری عادات مناسب ورزشی و مشارکت در فعالیتهای جسمانی روزانه است.
۳. توجه به کسب ارزش‌های اخلاقی و روحیه جوانمردی در ورزش و بازی: کودکان در این سنین عاشق رقابت و شرکت در مسابقات ورزشی هستند و به همین دلیل در این پایه دانش‌آموزان بیشتر از پایه‌های گذشته رفتارهای نامناسب ورزشی و فقدان تحمل دیگران در طول انجام فعالیت و بازی‌ها مشاهده می‌شود که نیازمند برنامه‌ریزی و اقدام مؤثر است (سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۱۳۹۴).

بنابراین، این پژوهش به بررسی انطباق برنامه درسی تربیت بدنی قصدشده، اجراشده و کسبشده در پایه پنجم ابتدایی شهر بیرجند پرداخت. در راستای این مهم، پژوهش حاضر به سؤالات زیر پاسخ خواهد داد:

۱. برنامه درسی اجراشده تا چه حد با برنامه درسی قصدشده مطابق است؟
۲. برنامه درسی کسبشده تا چه حد با برنامه درسی قصدشده مطابق است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، با توجه به ماهیت و نحوه گردآوری داده‌ها و سؤال‌های پژوهش، از نوع توصیفی و به روش پیمایشی انجام شده است و از نظر هدف یک مطالعه کاربردی به شمار می‌رود. جامعه در

این بخش عبارت است از کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر پایه پنجم ابتدایی مدارس دولتی شهر بیرجند که تعدادشان ۳۶۹۰ نفر بود. حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان برابر با ۳۰۰ نفر به دست آمده است. به منظور گردآوری داده‌ها از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شد. مشخصات حجم نمونه دانش‌آموزان در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. حجم نمونه دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی مدارس دولتی در شهر بیرجند

جنسیت	تعداد	میانگین سنی شرکت‌کنندگان
پسر	۱۳۵	۱۱
دختر	۱۶۵	۱۱٫۵

این پژوهش که حاوی سؤالاتی در رابطه با برنامه درسی اجرا شده و برنامه درسی کسب‌شده تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی بود در قالب پرسشنامه در میان دانش‌آموزان دختر و پسر پایه پنجم ابتدایی مدارس دولتی شهر بیرجند توزیع شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش به وسیله آزمون تی تک‌نمونه‌ای و با کمک نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ انجام شد.

در این پژوهش برای بررسی برنامه درسی قصدشده به بررسی اسناد (کتاب راهنمای معلم و طرح‌های سالانه) پرداخته شد، بدین گونه که فهرستی از مؤلفه‌هایی نظیر اهداف در سه حیطه شناختی، مهارتی و نگرشی، فعالیت‌های یادگیری، نحوه اجرا (روش تدریس) و نحوه ارزشیابی بررسی شد. سپس، بر اساس مؤلفه‌های به دست آمده از اسناد پرسشنامه‌های برنامه درسی اجرا شده و برنامه درسی کسب‌شده تدوین شد. پرسشنامه برنامه درسی اجرا شده دارای ۷۱ سؤال درباره مؤلفه‌های روش آموزش، ارزشیابی، اهداف شناختی، اهداف نگرشی و اهداف مهارتی که معلمان تربیت بدنی در کلاس درس اجرا کردند، توسط دانش‌آموزان تکمیل شد؛ و پرسشنامه برنامه درسی کسب‌شده دارای ۵۸ سؤال بود؛ که توسط دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی، درباره دستیابی آن‌ها به اهداف شناختی، نگرشی و مهارتی تکمیل شد. در هر دو پرسشنامه، هر سؤال دارای ۲ گزینه بله و خیر بود که به گزینه بله امتیاز یک و به گزینه خیر امتیاز صفر داده شد. برای بررسی روایی پرسشنامه‌ها، از روایی محتوایی استفاده شد و در اختیار اعضای هیئت علمی و متخصصان ورزشی

مدارس (دو نفر دانشیار رشته برنامه ریزی درسی و سه نفر از معلمان ورزش با مدرک تحصیلی فوق لیسانس تربیت بدنی که دارای سابقه خدمت بالای ۱۰ سال داشته‌اند) قرار گرفت و تأیید شد. همچنین، از تحلیل عاملی اکتشافی برای بررسی روایی استفاده شد. اندازه KMO بزرگ‌تر از ۰٫۹ عالی، در دامنه ۰٫۷ تا ۰٫۸ شایسته، در دامنه ۰٫۷ بهتر از متوسط، در دامنه ۰٫۶ متوسط و کمتر از ۰٫۵ غیر قابل قبول است. این دو پرسشنامه بعد از اصلاح نهایی در اختیار دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی بیرجند قرار گرفت تا به آن پاسخ دهند؛ پایایی پرسشنامه‌ها با روش آلفای کرونباخ بررسی شد که در پرسشنامه برنامه درسی اجراشده برای مؤلفه روش ۰٫۸۰، مؤلفه ارزشیابی ۰٫۸۰، مؤلفه اهداف شناختی ۰٫۸۶، مؤلفه اهداف نگرشی ۰٫۸۳، مؤلفه اهداف مهارتی ۰٫۹۱ به دست آمد؛ و برای پرسشنامه برنامه درسی کسب‌شده در مؤلفه اهداف شناختی کسب‌شده ۰٫۹۰، اهداف نگرشی کسب‌شده ۰٫۸۶ و اهداف مهارتی کسب‌شده ۰٫۹۰ به دست آمد. در ادامه، نتایج آزمون کرویت بارتلت و یافته‌های تحلیل اکتشافی برای دو پرسشنامه اجراشده و کسب‌شده در قالب جدول نشان داده شده است.

جدول ۲. آماره KMO و نتایج آزمون کرویت بارتلت برای پرسشنامه برنامه درسی اجراشده

Kaiser-meyer-olkin measure of sampling adequacy		۰٫۸۷
Bartlett's test of sphericity (آزمون کرویت بارتلت)	Approx..chi-square	۱۷۴۹۲٫۴۲۳
	درجه آزادی	۲۴۸۵
	سطح معناداری	۰٫۰۱

جدول ۳. یافته‌های تحلیل اکتشافی پرسشنامه برنامه درسی اجراشده

مؤلفه	سؤالات	بارهای عاملی	مؤلفه	سؤالات	بارهای عاملی	مؤلفه	سؤالات	بارهای عاملی
روش آموزش	۱	۰٫۹۰	اهداف شناختی	۱۴	۰٫۸۲	اهداف مهارتی	۵۰	۰٫۷۷
	۲	۰٫۹۰		۱۵	۰٫۸۰		۵۱	۰٫۷۵
	۳	۰٫۷۴		۱۶	۰٫۸۷		۵۲	۰٫۶۷
	۴	۰٫۷۴		۱۷	۰٫۹۱		۵۳	۰٫۶۶
	۵	۰٫۸۳		۱۸	۰٫۸۴		۵۴	۰٫۶۸

مؤلفه	سؤالات	بارهای عاملی	مؤلفه	سؤالات	بارهای عاملی	مؤلفه	سؤالات	بارهای عاملی
ارزشیابی	۶	۰٫۸۰		۱۹	۰٫۸۶		۵۵	۰٫۷۳
	۷	۰٫۷۵		۲۰	۰٫۶۳		۵۶	۰٫۷۶
	۸	۰٫۶۷		۲۱	۰٫۷۵		۵۷	۰٫۵۷
	۹	۰٫۸۷		۲۲	۰٫۸۲		۵۸	۰٫۵۸
	۱۰	۰٫۷۹		۲۳	۰٫۶۷		۵۹	۰٫۵۸
	۱۱	۰٫۷۹		۲۴	۰٫۸۳		۶۰	۰٫۷۳
	۱۲	۰٫۸۵		۲۵	۰٫۷۵		۶۱	۰٫۵۶
	۱۳	۰٫۶۸		۲۶	۰٫۶۹		۶۲	۰٫۷۳
	۳۸	۰٫۷۲		۲۷	۰٫۵۳		۶۳	۰٫۸۱
	۳۹	۰٫۴۷		۲۸	۰٫۶۴		۶۴	۰٫۸۲
اهداف نگرشی	۴۰	۰٫۸۱		۲۹	۰٫۸۰		۶۵	۰٫۸۵
	۴۱	۰٫۶۷		۳۰	۰٫۷۱		۶۶	۰٫۸۲
	۴۲	۰٫۷۱		۳۱	۰٫۷۸		۶۷	۰٫۸۳
	۴۳	۰٫۶۰		۳۲	۰٫۷۱		۶۸	۰٫۷۰
	۴۴	۰٫۶۹		۳۳	۰٫۷۳		۶۹	۰٫۷۹
	۴۵	۰٫۶۹		۳۴	۰٫۶۵		۷۰	۰٫۶۸
	۴۶	۰٫۶۹		۳۵	۰٫۴۴		۷۱	۰٫۷۶
	۴۷	۰٫۷۱		۳۶	۰٫۷۳			
	۴۸	۰٫۶۶		۳۷	۰٫۸۲			
	۴۹	۰٫۶۲						

جدول ۴. آماره KMO و نتایج آزمون کرویت بارتلت برای پرسشنامه برنامه درسی کسب شده

Kaiser-meyer-olkin measure of sampling adequacy		۰٫۸۹
Bartlett's test of sphericity (آزمون کرویت بارتلت)	Approx..chi-square	۹۴۴۵٫۷۷۷
	درجه آزادی	۱۶۵۳
	سطح معناداری	۰٫۰۰۱

جدول ۵. یافته‌های تحلیل اکتشافی پرسشنامه برنامه درسی کسبشده

مؤلفه	سؤالات	بارهای عاملی	مؤلفه	سؤالات	بارهای عاملی	مؤلفه	سؤالات	بارهای عاملی
اهداف شناختی	۱	۰,۴۹	اهداف مهارتی	۲۶	۰,۵۴	اهداف نگرشی	۳۹	۰,۶۰
	۲	۰,۶۶		۲۷	۰,۶۳		۴۰	۰,۶۸
	۳	۰,۶۳		۲۸	۰,۵۶		۴۱	۰,۶۶
	۴	۰,۶۹		۲۹	۰,۶۲		۴۲	۰,۷۰
	۵	۰,۶۳		۳۰	۰,۶۸		۴۳	۰,۶۴
	۶	۰,۶۹		۳۱	۰,۶۵		۴۴	۰,۶۸
	۷	۰,۷۲		۳۲	۰,۶۳		۴۵	۰,۶۷
	۸	۰,۶۳		۳۳	۰,۶۸		۴۶	۰,۶۶
	۹	۰,۶۴		۳۴	۰,۵۵		۴۷	۰,۷۸
	۱۰	۰,۵۶		۳۵	۰,۶۵		۴۸	۰,۷۸
	۱۱	۰,۵۶		۳۶	۰,۶۵		۴۹	۰,۶۷
	۱۲	۰,۶۵		۳۷	۰,۶۱		۵۰	۰,۷۵
	۱۳	۰,۶۳		۳۸	۰,۶۵		۵۱	۰,۸۲
	۱۴	۰,۵۹					۵۲	۰,۸۴
	۱۵	۰,۶۱					۵۳	۰,۶۹
	۱۶	۰,۶۳					۵۴	۰,۷۵
	۱۷	۰,۶۲					۵۵	۰,۶۰
	۱۸	۰,۵۸					۵۶	۰,۷۴
	۱۹	۰,۵۲					۵۷	۰,۷۴
	۲۰	۰,۶۴					۵۸	۰,۶۶
۲۱	۰,۶۲							
۲۲	۰,۶۱							
۲۳	۰,۵۹							
۲۴	۰,۶۵							
۲۵	۰,۶۱							

یافته‌های پژوهش

سؤال اول: برنامه درسی اجرا شده تا چه حد با برنامه درسی قصد شده مطابق است؟ پاسخ‌گویی به این سؤال بر اساس مؤلفه‌های اهداف شناختی، اهداف نگرشی، اهداف مهارتی، روش و ارزشیابی، به شرح زیر انجام گرفت.

الف) به منظور بررسی برنامه درسی اجرا شده تربیت بدنی از جنبه اهداف شناختی از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج نشان داد توجه به اهداف شناختی در برنامه درسی اجرا شده در سطح پایین‌تر از میانگین فرضی قرار دارد ($P < 0,01$ و $t = -27,55$) (جدول ۶).

جدول ۶. بررسی برنامه درسی اجرا شده تربیت بدنی در مؤلفه اهداف شناختی

میانگین = ۱۲					
متغیر مورد بررسی	میانگین مشاهده شده	انحراف از معیار	درجه آزادی	آماره تی	ضریب معناداری
اهداف شناختی	۴,۵۶	۴,۶۷	۲۹۹	-۲۷,۵۵	۰,۰۰۱

در بررسی مؤلفه اهداف شناختی در برنامه درسی اجرا شده؛ میانگین ۴,۵۶، به دست آمد. با توجه به اینکه دامنه نمرات بین ۰ تا ۲۴ است، نمرات به سه طبقه ۰-۸ (ضعیف)، ۸-۱۶ (متوسط)، ۱۶-۲۴ (خوب)، تقسیم شد، دانش‌آموزان این مؤلفه را در سطح ضعیف ارزیابی کردند (جدول ۶).
ب) به منظور بررسی برنامه درسی اجرا شده تربیت بدنی از جنبه اهداف نگرشی از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج نشان داد توجه به اهداف نگرشی در برنامه درسی اجرا شده در سطح پایین‌تر از میانگین فرضی قرار دارد ($P < 0,01$ و $t = -12,89$) (جدول ۷).

جدول ۷. بررسی برنامه درسی اجرا شده تربیت بدنی در مؤلفه اهداف نگرشی

میانگین = ۶					
متغیر مورد بررسی	میانگین مشاهده شده	انحراف از معیار	درجه آزادی	آماره تی	ضریب معناداری
اهداف نگرشی	۳,۵۸	۳,۲۵	۲۹۹	-۱۲,۸۹	۰,۰۰۱

در بررسی مؤلفه اهداف نگرشی در برنامه درسی اجرا شده؛ میانگین ۳,۵۸، به دست آمد با توجه به اینکه دامنه نمرات بین ۰ تا ۱۲ است، نمرات به سه طبقه ۰-۴ (ضعیف)، ۴-۸ (متوسط)، ۸-۱۲ (خوب)، تقسیم شد، دانش‌آموزان این مؤلفه را در سطح ضعیف ارزیابی کردند (جدول ۷).

پ) به منظور بررسی برنامه درسی اجراشده تربیت بدنی از جنبه اهداف مهارتی از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج نشان داد توجه به اهداف مهارتی در برنامه درسی اجراشده در سطح پایین‌تر از میانگین فرضی قرار دارد ($P < 0,01$ و $t = -23,90$) (جدول ۸).

جدول ۸. بررسی برنامه درسی اجراشده تربیت بدنی در مؤلفه اهداف مهارتی

میانگین = ۱۱					
متغیر مورد بررسی	میانگین مشاهده شده	انحراف از معیار	درجه آزادی	آماره تی	ضریب معناداری
اهداف مهارتی	۴,۱۳	۴,۹۷	۲۹۹	-۲۳,۹۰	۰,۰۰۱

در بررسی مؤلفه اهداف مهارتی در برنامه درسی اجراشده؛ میانگین ۴,۱۳، به دست آمد. با توجه به اینکه دامنه نمرات بین ۰ تا ۲۲ است، نمرات به سه طبقه ۰-۷,۳۳ (ضعیف)، ۷,۳۳-۱۴,۶۷ (متوسط)، ۱۴,۶۷-۲۲ (خوب)، تقسیم شد، دانش‌آموزان این مؤلفه را در سطح ضعیف ارزیابی کردند. (جدول ۸).

ت) به منظور بررسی برنامه درسی اجراشده در مؤلفه روش آموزش از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شده است که نتایج نشان داد مؤلفه روش آموزش در سطح پایین‌تر از میانگین فرضی قرار دارد ($P < 0,01$ و $t = -6,45$) (جدول ۹).

جدول ۹. بررسی برنامه درسی اجراشده تربیت بدنی در مؤلفه روش آموزش

میانگین = ۴,۵					
متغیر مورد بررسی	میانگین مشاهده شده	انحراف از معیار	درجه آزادی	آماره تی	ضریب معناداری
روش آموزش	۳,۶۸	۲,۲۰	۲۹۹	-۶,۴۵	۰,۰۰۱

در بررسی مؤلفه روش آموزش در برنامه درسی تربیت بدنی؛ میانگین ۳,۶۸، به دست آمد. با توجه به اینکه دامنه نمرات بین ۰ تا ۹ است، نمرات به سه طبقه ۰-۳ (ضعیف)، ۳-۶ (متوسط)، ۶-۹ (خوب)، تقسیم شد، دانش‌آموزان این مؤلفه را در سطح متوسط ارزیابی کردند (جدول ۹).

ث) به منظور بررسی برنامه درسی اجراشده تربیت بدنی در مؤلفه ارزشیابی از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج نشان داد مؤلفه ارزشیابی در سطح پایین‌تر از میانگین فرضی قرار دارد ($P < 0,01$ و $t = -7,52$) (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. بررسی برنامه درسی اجراشده تربیت بدنی در مؤلفه ارزشیابی

میانگین = ۲					
متغیر مورد بررسی	میانگین مشاهده شده	انحراف از معیار	درجه آزادی	آماره تی	ضریب معناداری
ارزشیابی	۱,۷۱	۰,۶۷	۲۹۹	-۷,۵۲	۰,۰۰۱

در بررسی مؤلفه ارزشیابی در برنامه درسی تربیت بدنی؛ میانگین ۱,۷۱، به دست آمد که با توجه به اینکه دامنه نمرات بین ۰ تا ۴ است، نمرات به سه طبقه ۰-۱,۳۳ (ضعیف)، ۱,۳۴ - ۲,۶۷ (متوسط)، ۲,۶۸ - ۴ (خوب)، تقسیم شد، دانش‌آموزان این مؤلفه را در سطح متوسط ارزیابی کردند (جدول ۱۰).

سؤال دوم: برنامه درسی کسب شده تا چه حد با برنامه درسی قصدشده مطابق است؟

پاسخ‌گویی به این سؤال بر اساس دستیابی به مؤلفه‌های اهداف شناختی، اهداف نگرشی و اهداف مهارتی به شرح زیر انجام گرفت.

الف) به منظور بررسی برنامه درسی کسب شده تربیت بدنی از جنبه اهداف شناختی از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج نشان داد دستیابی به اهداف شناختی در برنامه درسی کسب شده در سطح پایین‌تر از میانگین فرضی قرار دارد ($P < 0,01$ و $t = -18,36$) (جدول ۱۱).

جدول ۱۱. بررسی برنامه درسی کسب شده تربیت بدنی در مؤلفه اهداف شناختی

میانگین = ۱۲,۵					
متغیر مورد بررسی	میانگین مشاهده شده	انحراف از معیار	درجه آزادی	آماره تی	ضریب معناداری
اهداف شناختی	۶,۴۲	۵,۷۳	۲۹۹	-۱۸,۳۶	۰,۰۰۱

در بررسی مؤلفه اهداف شناختی در برنامه درسی کسب شده؛ میانگین ۶,۴۲، به دست آمد. با توجه به اینکه دامنه نمرات بین ۰ تا ۲۵ است، نمرات به سه طبقه ۰-۸,۳۳ (ضعیف)، ۸,۳۴ - ۱۶,۶۷ (متوسط)، ۱۶,۶۸ - ۲۵ (خوب) تقسیم شد، دانش‌آموزان این مؤلفه را در سطح ضعیف ارزیابی کردند (جدول ۱۱).

ب) به منظور بررسی برنامه درسی کسب شده تربیت بدنی از جنبه اهداف نگرشی از آزمون تی

تک‌نمونه‌ای استفاده شد نتایج نشان داد دستیابی به اهداف نگرشی در برنامه درسی کسب‌شده در سطح پایین‌تر از میانگین فرضی قرار دارد ($P < 0,01$ و $t = -11,54$) (جدول ۱۲).

جدول ۱۲. بررسی برنامه درسی کسب‌شده تربیت بدنی در مؤلفه اهداف نگرشی

میانگین = ۶,۵					
متغیر مورد بررسی	میانگین مشاهده شده	انحراف از معیار	درجه آزادی	آماره تی	ضریب معناداری
اهداف نگرشی	۴,۰۸	۳,۶۰	۲۹۸	-۱۱,۵۴	۰,۰۰۱

در بررسی مؤلفه اهداف نگرشی در برنامه درسی کسب‌شده؛ میانگین ۴,۰۸، به دست آمد. با توجه به این‌که دامنه نمرات بین ۰ تا ۱۳ است، نمرات به سه طبقه ۰-۴,۳۳ (ضعیف)، ۴,۳۴-۸,۶۷ (متوسط)، ۸,۶۸-۱۳ (خوب)، تقسیم شد، دانش‌آموزان این مؤلفه را در سطح ضعیف ارزیابی کردند (جدول ۱۲).

پ) به‌منظور بررسی برنامه درسی کسب‌شده تربیت بدنی از جنبه اهداف مهارتی از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شد. نتایج نشان داد دستیابی به اهداف مهارتی در برنامه درسی کسب‌شده در سطح پایین‌تر از میانگین فرضی قرار دارد ($P < 0,01$ و $t = -24,97$) (جدول ۱۳).

جدول ۱۳. بررسی برنامه درسی کسب‌شده تربیت‌بدنی در مؤلفه اهداف مهارتی

میانگین = ۱۰					
متغیر مورد بررسی	میانگین مشاهده شده	انحراف از معیار	درجه آزادی	آماره تی	ضریب معناداری
اهداف مهارتی	۳,۵۶	۴,۴۶	۲۹۹	-۲۴,۹۷	۰,۰۰۱

در بررسی مؤلفه اهداف مهارتی در برنامه درسی کسب‌شده؛ میانگین ۳,۵۶، به دست آمد که با توجه به این‌که دامنه نمرات بین ۰ تا ۲۰ است، نمرات به سه طبقه ۰-۶,۶۶ (ضعیف)، ۶,۶۷-۱۳,۳۳ (متوسط)، ۱۳,۳۴-۲۰ (خوب) تقسیم شد، دانش‌آموزان این مؤلفه را در سطح ضعیف ارزیابی کردند (جدول ۱۳).

بحث و نتیجه‌گیری

آموزش تربیت بدنی، فرد را به فعالیت بدنی درگیر می‌کند و کمک می‌کند تا مهارت‌ها و عادت‌های لازم برای پیروی از شیوه زندگی فعال را به دست آورد (تروست و مارس^۱، ۲۰۰۹). نظام آموزشی در تربیت جسمانی از طریق برنامه درسی تربیت بدنی نقش ایفا می‌کند. این پژوهش درصدد بود تا انطباق میان برنامه درسی قصدشده، اجراشده و کسب‌شده در برنامه درسی تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی شهر بیرجند را مشخص کند:

الف) بر اساس یافته‌های این پژوهش مشخص شد میان برنامه درسی اجراشده و برنامه درسی قصدشده تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی در بیرجند انطباق لازم وجود ندارد. دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی در این پژوهش اجرای برنامه درسی تربیت بدنی در مؤلفه‌های اهداف شناختی، اهداف نگرشی و اهداف مهارتی را توسط معلمان تربیت بدنی، در سطح ضعیف گزارش کردند که این یافته با نتایج پژوهش‌های (صالحی عمران، جوادی‌پور و محمدی‌زاد، ۱۳۹۴؛ نظری و همکاران، ۱۳۹۷، ۲۰۱۷) که بیان داشتند اهداف در برنامه درسی تربیت بدنی مقاطع ابتدایی در سطحی ضعیف اجرا شده، همسو است. همچنین، دانش‌آموزان مؤلفه‌های روش آموزش و روش ارزشیابی توسط معلمان تربیت بدنی را در سطح متوسط گزارش کردند که این یافته با نتایج پژوهش چان و همکاران (۲۰۰۵) که بیان داشتند مؤلفه آموزش در برنامه درسی تربیت بدنی در وضعیت متوسط قرار دارد و با پژوهش خسروی‌زاده، سنه و حقدادی (۱۳۹۰) که بیان داشتند ارزشیابی درس تربیت بدنی از وضعیت متوسطی برخوردار است، همسو است.

عدم انطباق لازم میان برنامه درسی اجراشده با برنامه درسی قصدشده در پایه پنجم ابتدایی شهر بیرجند می‌تواند حاکی از آن باشد که معلمان نتوانستند آن‌طور که شایسته است به اجرای برنامه درسی قصدشده بپردازند. در این زمینه کشکر، دادسر و قیصری (۱۳۹۲) در پژوهش خود بیان داشتند برنامه درسی تربیت بدنی به دلیل کمبود امکانات و تجهیزات ورزشی در مدارس قابلیت اجرایی ندارند. نظری و همکاران (۱۳۹۷، ۲۰۱۷) نیز بیان داشتند معلمان تربیت بدنی از برنامه درسی تربیت بدنی به دلایل مختلف نظیر عدم تناسب مطلوب میان اهداف و محتوا و نداشتن تناسب میان

1. Trost & Mars

برنامه درسی تربیت بدنی با توانایی دانش آموزان، رضایت ندارند. اصلاح‌نخانی، فتحی و ارجارگاه و قلعه‌نوعی (۱۳۸۱)، پیلهور، علائی و پیمانی‌زاده (۱۳۹۶) بیان داشتند وجود زمان کم برای زنگ ورزش یکی از مشکلاتی است که مانع از اجرای مؤثر برنامه درسی می‌شود، و اینکه ساعات درس تربیت بدنی با برنامه‌های پیشنهادی را نامتناسب دانستند. همچنین، نتایج پژوهش‌های نظری و همکاران (۱۳۹۷)، بریتسون و سینینگ^۱ (۱۹۷۳)، مارشال و هاردمن (۲۰۰۰)، هاردمن (۲۰۰۸)، ژو، انیس و چن (۲۰۱۱)، هاروی، کیرک و اودووان (۲۰۱۴)، اوجو^۲ (۲۰۱۵)، ازکار (۲۰۱۸)، و کول، ییلماز و یاسارتوک (۲۰۱۸) نشان‌دهنده لزوم افزایش ساعات آموزش برنامه درسی تربیت بدنی در مدارس است.

و از سوی دیگر، عدم انطباق لازم میان برنامه درسی اجراشده با برنامه درسی قصدشده تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی می‌تواند به دلیل نادیده گرفتن اهداف آموزشی در سه حیطه شناختی، مهارتی و عاطفی هم در آموزش و هم در ارزشیابی توسط معلمان تربیت بدنی باشد. در ارتباط با این موضوع نیز اسمعیلی، امیرتاش و مشرف جوادی (۱۳۸۵) در پژوهش خود بیان می‌دارند برنامه درسی تربیت بدنی در سه حیطه اهداف شناختی، مهارتی و عاطفی در هر ۱۵ کشور مورد مطالعه تدوین شده، اما اهداف روانی - حرکتی بیش از اهداف دیگر در همه کشورهای مورد مطالعه، مورد توجه معلمان بوده است. در واقع، پژوهش آنان نشان می‌دهد معلمان به اهداف شناختی و عاطفی توجه کمتری دارند. در نهایت، براساس نتیجه این پژوهش و پژوهش‌های دیگر که ذکر شد، این گونه می‌توان تبیین کرد که عدم انطباق لازم میان برنامه درسی اجراشده با برنامه درسی قصدشده تربیت بدنی در پایه پنجم ابتدایی شهر بیرجند می‌تواند ناشی از کمبود امکانات و تجهیزات و فضای ورزشی، محدودیت در زمان زنگ ورزش، توجه نکردن به علاقه و توانایی دانش آموزان در طراحی و تدوین برنامه درسی تربیت بدنی، عدم تناسب برنامه درسی تربیت بدنی قصدشده با دانش آموزان در این پایه، نادیده گرفتن اهداف آموزشی در سه حیطه شناختی، مهارتی و عاطفی هم در آموزش و هم در ارزشیابی توسط معلمان تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی مدارس بیرجند باشد.

---

1. Brynteson & Sinning

2. Ojo

ب) در ارتباط با سؤال دوم پژوهش، تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص کرد میان برنامه درسی کسب‌شده و برنامه درسی قصدشده تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی در شهر بیرجند انطباق لازم وجود ندارد. دانش‌آموزان در ارتباط با این سؤال، دستیابی به اهداف شناختی را در سطح ضعیف گزارش کردند. یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های مقصودی سرتشنیزی (۱۳۹۴)، و صالحی عمران، جوادی‌پور و محمدی‌زاد (۱۳۹۴) که بیان داشتند اهداف آموزشی درس تربیت بدنی دوره ابتدایی در سطح دانش کمتر از حد متوسط تحقق یافته‌اند، همسو است، که این امر می‌تواند ناشی از عدم شناخت دانش‌آموزان از تربیت بدنی، وضعیت‌های بدنی، نحوه تغذیه مناسب و عدم آشنایی با ورزش‌های مختلف، سرچشمه گیرد (صالحی عمران، جوادی‌پور و محمدی‌زاد، ۱۳۹۴). همچنین، تحلیل داده‌ها نشان از آن دارد که دانش‌آموزان به اهداف نگرشی در سطح ضعیفی دست پیدا کردند. این یافته با نتایج پژوهش‌های تاراسی و همکاران (۱۳۹۰)، و شبابی‌فر (۱۳۹۶) که بیان داشتند هیچ تغییر محسوسی در حیطه عاطفی دانش‌آموزان با اجرای این درس مشاهده نشد، همسو است. حیطه نگرش در تربیت بدنی جایگاهی ویژه دارد، زیرا بی‌توجه به آن برنامه‌های ورزشی تا حد برنامه‌های گلابیاتوری و برنامه‌های تربیت بدنی تا حد «پرورش تن» نزول خواهد کرد. در تربیت بدنی آموزش و نهادینه کردن همه ارزش‌های الهی، اخلاقی، اجتماعی، فرهنگی، گذشت، ایثار، جوانمردی و خلاصه منش‌های پهلوانی در این حیطه جای می‌گیرند و تا انگیزه و نگرش مثبتی نسبت به برنامه درسی تربیت بدنی وجود نداشته باشد، کسب دانش و مهارت در این حوزه امکان‌پذیر نیست؛ بنابراین، ایجاد نگرش مثبت در خود معلمان توسط برنامه‌های مختلف و بالابردن انگیزه‌های دانش‌آموزان توسط معلمان می‌تواند در این زمینه کمک‌کننده باشد.

در نهایت، یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که دانش‌آموزان به اهداف مهارتی در سطحی ضعیف دست پیدا کردند که با پژوهش رضایی (۱۳۹۰) همسو است. او بیان کرد دانش‌آموزان به اهداف مهارتی در سطح ضعیف دست یافتند. در برناه درسی تربیت بدنی، اهداف در سه حوزه «دانش‌ها، مهارت‌ها و نگرش‌ها» مطرح شده است. در نتیجه، نحوه آموزش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نیز باید به گونه‌ای باشد که با منطق اهداف هماهنگی داشته باشد. در رابطه با

عدم انطباق لازم میان برنامه درسی کسبشده با برنامه درسی قصدشده در پایه پنجم ابتدایی شهر بیرجند چند بحث وجود دارد که می‌تواند نشان‌دهنده دلایل عدم انطباق میان برنامه درسی کسبشده با برنامه درسی قصدشده باشد: ۱. جدی‌نگرفتن اهداف سه‌گانه موجود در برنامه درسی تربیت بدنی (شناختی، مهارتی و عاطفی) توسط برخی معلمان و تأکید بیشتر به بخش مهارتی در این درس سبب می‌شود دانش‌آموزان نتوانند به اهدافی که در سه حیطه یادگیری در برنامه درسی قصدشده بیان شده است، دست یابند. ۲. هنگامی که مدارس از نظر تجهیزات، امکانات و فضای لازم برای اجرای برنامه درسی تربیت بدنی محدودیت دارند (با توجه به نتایج پژوهش‌هایی که در این زمینه انجام گرفته است)، به همان اندازه معلمان در آموزش، با مشکلاتی برخورد می‌کنند و در نتیجه نمی‌توانند در دستیابی دانش‌آموزان به اهداف برنامه درسی قصدشده موفق باشند. ۳. این گونه استنباط می‌شود که برنامه درسی تربیت بدنی موجود، به علاقه و جنسیت دانش‌آموزان توجه نکرده شاید این هم یک دلیل بر این باشد که دانش‌آموزان با علاقه و اشتیاق برای یادگیری برنامه درسی تربیت بدنی تلاشی از خود نشان نمی‌دهند. برای مثال ورزش فوتبال در مدارس ابتدایی شهر بیرجند طرفدارهای زیادی دارد؛ اما در برنامه درسی تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی اشاره‌ای به این ورزش نشده است، در حالی که در هر مدرسه‌ای که حضور پیدا می‌کنید، متوجه می‌شوید که فوتبال ورزش اول آن مدرسه محسوب شده و دانش‌آموزان با علاقه خاصی این ورزش را دنبال می‌کنند. که این بی‌توجهی به علاقه دانش‌آموزان یکی از نقاط ضعف برنامه درسی قصدشده تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی است. براساس یافته‌های این پژوهش برای انطباق میان برنامه درسی اجراشده و کسبشده با برنامه درسی قصدشده تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی پیشنهادهای زیر ارائه می‌شوند:

- متناسب‌سازی برنامه درسی قصدشده با واقعیت‌های موجود در مدارس کشور از لحاظ فضا و امکانات و زمان ورزش در جهت افزایش یادگیری در دانش‌آموزان.
- مشورت با معلمان تربیت بدنی در سطح استان‌ها یا شهرها درباره چگونگی طراحی برنامه درسی تربیت بدنی.
- استفاده‌کردن از روش‌های ترکیبی ارزشیابی نظیر مشاهده، پرسش و پاسخ و آزمون‌های

- عملکردی، برای درک بهتر نقاط ضعف و قوت در اجرای برنامه درسی تربیت بدنی توسط معلمان تربیت بدنی.
- آگاه کردن معلمان از اهمیت اهداف در هر سه حیطه شناختی، نگرشی، مهارتی از طریق برگزاری کلاس‌های ضمن خدمت و سمینارهای تخصصی.
  - توجه به جنسیت و علاقه دانش‌آموزان در طراحی برنامه درسی تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی.
  - از آنجا که ایران کشوری پهناور و دارای استان‌های مختلف است؛ طراحی برنامه درسی تربیت بدنی به صورت بومی (استانی) خود می‌تواند گامی در جهت کم کردن فاصله میان سه برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده باشد. زیرا در این صورت، برنامه درسی تربیت بدنی هر استان با توجه به واقعیت‌های موجود از نظر امکانات، فضای ورزشی، توانایی‌های معلمان، علاقه دانش‌آموزان و ورزش‌های مخصوص آن استان، طراحی می‌شود که این امر می‌تواند از طرفی ضعف‌های موجود در برنامه درسی تربیت بدنی حاضر را در سطح گسترده بهبود بخشد و از سوی دیگر، بومی‌سازی برنامه درسی تربیت بدنی می‌تواند موجب پرورش استعداد های دانش‌آموزان در ورزش‌های مختلف در شهرهای ایران عزیز شود.
- همچنین، پیشنهاد های پژوهشی زیر بیان می‌شود:
- با توجه به قضاوت در مورد برنامه درسی اجرا شده؛ با اتکاء بر نظرات دانش‌آموزان به عنوان دریافت‌کنندگان اصلی برنامه مد نظر قرار گرفته است؛ به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی، به نحوی نظرات معلمان را نیز در اجرای برنامه بررسی کنند. چنین یافته‌هایی می‌تواند موجب غنای یافته‌ها در این حیطه موضوعی شود.
  - از آنجا که این پژوهش تنها به مدارس دولتی در سطح شهر بیرجند محدود بود، پیشنهاد می‌شود پژوهشی در ارتباط با برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و کسب شده برنامه درسی تربیت بدنی پایه پنجم ابتدایی در مدارس دولتی و غیر دولتی و در سطح استان یا کشور انجام گیرد.
  - پیشنهاد می‌شود پژوهشی درباره بومی‌سازی و تأثیر آن بر انطباق میان برنامه درسی تربیت بدنی قصد شده، اجرا شده و کسب شده در پایه پنجم ابتدایی انجام گیرد.

منابع

- اسمعیلی، محمدرضا، امیرتاش، علی محمد، و مشرف جوادی، بتول (۱۳۸۵). مطالعه تطبیقی برنامه درسی تربیت بدنی دوره ابتدایی ایران و کشورهای منتخب جهان. *مجله حرکت*، ۲۸(۲۸)، ۶۹-۸۶.
- اصلانخانی، محمدعلی، فتحی واجارگاه، کوروش، و قلعه‌نوعی، علیرضا (۱۳۸۱). مقایسه دیدگاه‌های مدیران، معلمان تربیت بدنی و دانش‌آموزان درباره جایگاه و وضعیت کمی و کیفی اجرای درس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی و متوسطه. *حرکت*، ۱۲(۱۲)، ۱۷-۵.
- پیلهور مؤخر، الهام، علائی، محمد، و پیمانی‌زاده، حسین (۱۳۹۳). شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های درونی و بیرونی ورزش دانش‌آموزی استان خراسان رضوی. *مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۳(۹)، ۹۵-۱۱۲.
- تاراسی، ذبیح‌الله، رضایی تبار، سمیه، صادقی، رضا، و ظفری، اردشیر (۱۳۹۰). توصیف و مقایسه میزان تحقق اهداف تربیت بدنی در دانش‌آموزان پسر در پایه‌های تحصیلی دوره متوسطه. *ششمین همایش ملی دانشجویان تربیت بدنی و علوم ورزشی ایران*، تهران، پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی.
- حبیبی، عین‌اله (۱۳۸۸). *بررسی نحوه اجرا و مشکلات درس تربیت بدنی در مدارس راهنمایی و متوسطه شهرستان ورزقان از دیدگاه مدیران، معلمان تربیت بدنی و دانش‌آموزان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور واحد تهران، تهران.
- خسروی‌زاده، اسفندیار، سنه، افسانه، و حقدادی، عایده (۱۳۹۰). وضعیت برنامه درسی تربیت بدنی در مدارس متوسطه استان مرکزی. *مطالعات برنامه درسی ایران*، ۶(۲۳)، ۱۸۳-۱۶۲.
- رضایی، رضا، رحیمی، هدایت‌اله، و سعادت، بداله (۱۳۹۵). بررسی مشکلات موجود در درس تربیت بدنی در مدارس از دیدگاه مدیران مدارس. *دومین کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی با رویکرد بومی - اسلامی و با تأکید بر پژوهش‌های نوین*، بهشهر، شرکت علمی پژوهشی باران اندیشه.

رضایی، نوازله (۱۳۹۰). میزان تفاوت برنامه درسی قصد شده، اجرا شده و آموخته شده درس تربیت بدنی سوم راهنمایی ناحیه ۴ شیراز در سال تحصیلی ۸۹-۹۰. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

شبابی فر، فوزیه (۱۳۹۶). بررسی نیازهای آموزشی و الگوهای برنامه ریزی درسی تربیت بدنی و ورزش در مدارس. اولین کنفرانس ملی پژوهش های نوین ایران و جهان در روان شناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی، شیراز، دانشگاه علمی کاربردی شوشتر.

صالحی عمران، ابراهیم، جوادی پور، محمد، و محمدی زاد، سمیه (۱۳۹۴). بررسی میزان تحقق اهداف آموزشی درس تربیت بدنی مدارس دوره ابتدایی. مجله مدیریت و توسعه ورزش، ۴(۲)، ۱۲۴-۱۳۵.

فتحی واجارگاه، کوروش (۱۳۹۵). اصول و مفاهیم اساسی برنامه ریزی درسی. تهران: علم استادان.

فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۸). تربیت بدنی عمومی ۱. تهران: انتشارات پیام نور.

کشکر، سارا، دادرس، محمد، و قیصری، راحله (۱۳۹۲). ارزیابی کتاب معلم تربیت بدنی (راهنمای تدریس) دوره ابتدایی از دیدگاه معلمان مدارس ابتدایی شهر یزد. مدیریت ارتباطات در رسانه های ورزشی، ۱(۳)، ۷۰-۶۳.

محمدی، مهرداد، صداقتی، سعید، و ملکزاده، رضا (۱۳۹۵). توصیف موانع و مشکلات برنامه های تربیت بدنی از دیدگاه کارشناسان آموزش و پرورش ایران. چهارمین همایش ملی دستاوردهای جدید در علوم ورزشی، گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان.

مقصودی سرشنیزی، خلیل (۱۳۹۴). مقایسه برنامه درسی رسمی، تجربه شده و پنهان درس تربیت بدنی دانش آموزان پسر دوره اول متوسطه شهرکرد. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی.

مهرمحمدی، محمود، شریف، مصطفی، امیر تیموری، محمدحسن، میرشمشیری، مرجان، فتحی واجارگاه، کوروش، نصر اصفهانی، احمدرضا، خوی نژاد، غلامرضا، کیامنش، علیرضا، صادق زاده قمصری، علیرضا، موسی پور، نعمت الله، و امیرلوحی، سیدحسن (۱۳۹۳). برنامه درسی نظرگاه ها، رویکردها و چشم اندازها. مشهد: آستان قدس رضوی.

نظری، حسین، میرشاه جعفری، ابراهیم، نصر، احمدرضا، و مرندی، سیدمحمد (۱۳۹۷). ارزیابی میزان رضایت معلمان از برنامه‌های درسی تربیت بدنی مقاطع ابتدایی و متوسطه ایران. چهارمین همایش ملی علوم ورزشی و تربیت بدنی ایران، تهران، انجمن توسعه و ترویج علوم و فنون بنیادین.

- Brown, R. A. (2007). *Curriculum consonance in technology education classrooms: The official, intended, implemented, and experienced curricula*. Doctoral Dissertation, Indiana University.
- Brynteson, P., & Sinning, W. E. (1973). The effects of training frequencies on the retention of cardiovascular fitness. *Medicine and Science in Sports*, 5(1), 29-33
- Castelli, D. M., Hillman, C. H., Buck, S. M., & Erwin, H. E. (2007). Physical fitness and academic achievement in third-and fifth-grade students. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 29(2), 239-252.
- Chang, W. (2014). *An exploration of intended, enacted, and experienced TCSL e-learning curriculum in a Taiwan Master's program*, Doctoral Dissertation, RMIT University.
- Chun, D., Eburne, N., & Donnelly, J. (2005). A Comparison of Health Education and Physical Activity Practice in Four Regions of the Hawaiian Island of Oahu. *International Electronic Journal of Health Education*, 8, 57-69.
- Emine, Ç. I. L., & Çepni, S. (2014). The association of intended and attained curriculum in science with program for international students' assessment. *International Education Studies*, 7(9), 1-14.
- Gordon, B., Dyson, B., Cowan, J., McKenzie, A., & Shulruf, B. (2016). Teachers' perceptions of physical education in Aotearoa/New Zealand Primary Schools. *New Zealand Journal of Educational Studies*, 51(1), 99-111.
- Hardman, K. (2008). Physical education in schools: A global perspective. *Kinesiology: International Journal of Fundamental and Applied Kinesiology*, 40(1), 5-28.
- Harvey, S., Kirk, D., & O'Donovan, T. M. (2014). Sport education as a pedagogical application for ethical development in physical education and youth sport. *Sport, Education and Society*, 19(1), 41-62.
- Kilborn, M., Lorusso, J., & Francis, N. (2016). An analysis of Canadian physical education curricula. *European Physical Education Review*, 22(1), 23-46.
- Kul, M., Yilmaz, S. H., & YasartÇrk, F. (2018). An investigation of professional problems of physical education and sports teachers and effects of these problems on their performance and motivation. *Higher Education Studies*, 8(4), 23-34.
- Leask, B. (2009). Using formal and informal curricula to improve interactions between home and international students. *Studies in International Education*, 13(2), 205-221.
- Lee, S. M., Burgeson, C. R., Fulton, J. E., & Spain, C. G. (2007). Physical education and physical activity: results from the School Health Policies and Programs Study 2006. *School Health*, 77(8), 435-463.
- Linda Rikard, G., & Banville, D. (2006). High school student attitudes about physical education. *Sport, Education and Society*, 11(4), 385-400.

- Marshall, J., & Hardman, K. (2000). The state and status of physical education in schools in international context. *European Physical Education Review*, 6(3), 203-229.
- Marzano, R. J. (2003). *What works in schools: Translating research into action?*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Nazari, H., Jafari, E. M., Nasr, A. R., & Marandi, S. M. (2017). School physical education curriculum of Iran from experts' perspective: "What It Is and Should Be". *Environmental and Science Education*, 12(5), 971-984.
- Nazari, H., Jafari, S. E. M., Isfahani, A. R. N., & Marandi, S. M. (2017). Evaluation of current condition of physical education curriculum of Iranian high schools and the prescribed strategies to improve its overall situation based on expertise ideas and viewpoints. *Higher Education Studies*, 7(3), 80-85.
- Ojo, A. L. (2015). Teaching physical education in Nigerian secondary schools is a barrier: An implication for future generation, a case study of ado metropolis secondary schools in Ekiti State, Nigeria. *Int. J. Educ. Learn. Dev*, 3, 38-53.
- Özkara, A. B. (2018). Physical education in eu schools and turkey: A comparative study. *Comparative Professional Pedagogy*, 8(2), 101-106.
- Phaeton, M. J., & Stears, M. (2017). Exploring the alignment of the intended and implemented curriculum through teachers' interpretation: a case study of a-level biology practical work. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 13(3), 723-740.
- Su, S. W. (2012). The various concepts of curriculum and the factors involved in curricula-making. *Language Teaching & Research*, 3(1), 153-158.
- Trost, S. G., & van der Mars, H. (2009). Why we should not cut PE. *Educational Leadership*, 67(4), 60-65.
- UNESCO. (1978). International charter of physical education and sport.
- Van den Akker, J. J., Kuiper, W., & Hameyer, U. (Eds.). (2003). *Curriculum landscapes and trends*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Woods, R., & Hauser, L. (2013). University preparation of K-12 social justice leaders: Examination of intended, implemented, and assessed curriculum. *Educational Leadership and Administration: Teaching and Program Development*, 24, 16-34.
- Zhu, X., Ennis, C. D., & Chen, A. (2011). Implementation challenges for a constructivist physical education curriculum. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 16(1), 83-99.